

Համարը N 1237-Ն
Տիպը Որոշում
Սկզբնաղբյուրը ՀՀՊՏ 2014.11.19/63(1076).1
Հոդ. 1044.3

Տեսակը Հիմնական
Կարգավիճակը Գործում է
Ընդունման վայրը Երևան

Ընդունող մարմինը ՀՀ կառավարություն
Ստորագրող մարմինը ՀՀ վարչապետ
Վավերացնող մարմինը
Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը 29.11.2014

Ընդունման ամսաթիվը 30.10.2014
Ստորագրման ամսաթիվը 12.11.2014
Վավերացման ամսաթիվը
Ուժը կորցնելու ամսաթիվը

Գապեր այլ փաստաթղթերի հետ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՍԱՆԻՏԱՐԱԶԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ (ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ) ԵՆԹԱԿԱ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՍԱՆԻՏԱՐԱԶԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ՍՆԼԴԱՍԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՆԼԴԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՑԱՆԿԸ, ՊԱՀԱԾՈՑԱՑՎԱԾ ՍՆԼԴԱՍԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ԶԿԱՆ, ԽԵՑԳԵՏՆԱԿԵՐՊԵՐԻ, ՓԱՓԿԱՍՈՐԹԵՐԻ, ԵՐԿԿԵՆՑԱՂՆԵՐԻ, ՍՈՂՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՍՇԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱԿԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

30 հոկտեմբերի 2014 թվականի N 1237-Ն

ՍԱՆԻՏԱՐԱԶԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ (ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ) ԵՆԹԱԿԱ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՍԱՆԻՏԱՐԱԶԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ՍՆԼԴԱՍԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՆԼԴԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՑԱՆԿԸ, ՊԱՀԱԾՈՑԱՑՎԱԾ ՍՆԼԴԱՍԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ, ԶԿԱՆ, ԽԵՑԳԵՏՆԱԿԵՐՊԵՐԻ, ՓԱՓԿԱՍՈՐԹԵՐԻ, ԵՐԿԿԵՆՑԱՂՆԵՐԻ, ՍՈՂՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՍՇԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱԿԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Սննդամթերքի անվտանգության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ և 14-րդ կետերի և «Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի պահանջներով՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Հաստատել՝
  - 1) սանիտարահամաճարակային հսկողության (վերահսկողության) ենթակա ապրանքներին ներկայացվող սանիտարահամաճարակային և հիգիենիկ միասնական պահանջները՝ համաձայն N 1 հավելվածի.
  - 2) սննդամթերքի անվտանգության և սննդային արժեքին ներկայացվող պահանջները՝ համաձայն N 2 հավելվածի.
  - 3) միասնական սանիտարական պահանջներով սահմանված ապրանքների ցանկը՝ համաձայն N 3 հավելվածի.
  - 4) պահածոյացված սննդամթերքի անվտանգությանը ներկայացվող հիգիենիկ պահանջները՝ համաձայն N 4 հավելվածի.
  - 5) ձկան, իւեցգետնակերպերի, փափկամորթերի, երկկենցաղների, սողունների և դրանց վերամշակման մթերքների անվտանգության մակարոնական ցուցանիշները՝ համաձայն N 5 հավելվածի.

6) վիտամինների, վիտամինանման նյութերի և հանքային նյութերի ձևեր՝ հարստացված սննդամթերքի (բացառությամբ հատուկ նշանակության սննդամթերքի, վաղ հասակի երեխաների համար նախատեսված սննդամթերքի և կենսաբանական ակտիվ հավելումների) արտադրությունում օգտագործելու համար՝ համաձայն N 6 հավելվածի.

7) մարզիկների սննդում նախատեսված և դիետիկ (բուժիչ ու կանխարգելիչ) սննդի հատուկ նշանակության սննդամթերքի (բացառությամբ վաղ հասակի երեխաների համար սննդամթերքի) արտադրության ժամանակ օգտագործվող վիտամինների, վիտամինանման նյութերի և հանքային նյութերի ձևերը՝ համաձայն N 7 հավելվածի:

2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

**Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ**

Հ. Աբրահամյան

2014 թ. նոյեմբերի 12
Երևան

Հավելված N 1

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

**ՍԱՆԻՏԱՐԱՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ (ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ) ԵՆԹԱԿԱ
ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՎՈՂ ՍԱՆԻՏԱՐԱՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԻՔԻԵՆԻԿ**

I. ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՈԼՈՐՏ

1. Սանիտարահամաճարակային հսկողության (վերահսկողության) ենթակա ապրանքներին ներկայացվող սանիտարահամաճարակային և հիգիենիկ միասնական պահանջները (այսուհետ՝ Միասնական սանիտարական պահանջները) սահմանում են Եվրասիական տնտեսական միության մաքսային սահմանում և Եվրասիական տնտեսական տարածքում սանիտարահամաճարակային հսկողության ենթակա ապրանքների միասնական ցանկում (այսուհետ՝ ապրանքների Միասնական ցանկ) ընդգրկված վերահսկողության ենթակա ապրանքների անվտանգության նորմատիվներ և հիգիենիկ ցուցանիշներ:

2. Սույն Միասնական սանիտարական պահանջների խախտումների համար անձինք կրում են պատասխանատվություն Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

II. ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

3. Սույն Միասնական սանիտարական պահանջներում կիրառվում են հետևյալ տերմինները և դրանց սահմանումները.

1) **սանիտարահիգիենիկ հետազոտություն (փորձարկում)**՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հավատարմագրված և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության նշանակած լաբորատորիաներում վերահսկողության ենթակա սննդամթերքի, սննդամթերքի հետ անմիջական շփման մեջ գտնվող նյութերի սանիտարահամաճարակային և հիգիենիկ գնահատում (փորձաքննություն)՝ մեկ կամ մի քանի բնութագրերի քանակական կամ որակական որոշմամբ.

2) **հետազոտության (փորձարկման) արձանագրություն**՝ վերահսկողության ենթակա ապրանքի հետազոտության (փորձարկման), օգտագործվող մեթոդաբանությունների, միջոցների և հետազոտության (փորձարկումների) պայմանների, դրանց արդյունքների մասին անհրաժեշտ տեղեկություններ պարունակող և սահմանված կարգով ձևակերպված փաստաթուղթ.

3) **հետազոտությունների (փորձարկումների/չափումների) կատարման մեթոդաբանություն**՝ գործողությունների և կանոնների համատեղություն, որոնց կատարումը ապահովում է որոշակի հայտնի շեղումով հետազոտությունների (փորձարկումների/չափումների) արդյունքների ստացում.

4) **տիպային օրինակ**՝ մինևսույն արտադրողի կողմից մինևսույն տեխնոլոգիական գործընթացում պատրաստված, մինևսույն հումքային և բաղադրիչային կազմ ու կիրառման ոլորտ ունեցող միատիպ արտադրանքի շարքից ընտրված ներկայացուցչական օրինակ: Տիպային օրինակների քանակը պետք է կազմի հետազոտության համար ներկայացված

արտադրանքի ցանկի 30%-ից ոչ պակաս:

4. Տերմինները, որոնք հատուկ սահմանված չեն սույն պահանջներում, օգտագործվում են Եվրասիական տնտեսական միության սահմանը հատող անձանց և փոխադրամիջոցների, Եվրասիական տնտեսական միության սահմանով և Եվրասիական տնտեսական տարածքում տեղաշարժվող վերահսկողության ենթակա ապրանքների նկատմամբ պետական սանիտարահամաճարակային հսկողության (վերահսկողության) իրականացման կարգի, այլ միջազգային, այդ թվում՝ Եվրասիական տնտեսական միության և Եվրասիական տնտեսական միության շրջանակներում կնքած պայմանագրերով սահմանված նշանակությամբ:

III. ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՍԱՆԻՏԱՐԱՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ԵՎ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ

5. Չի թույլատրվում վերահսկողության ենթակա ապրանքների վտանգավոր ազդեցությունը ներկա և ապագա սերնդի, քաղաքացիների գույքի և ունեցվածքի, մարդու ապրելու և շրջակա միջավայրի վրա:

6. Սպառողի համար տեղեկատվության բովանդակությունը և տրամադրման եղանակը հնարավոր են դարձնում ապրանքի և դրա արտադրողի նույնականացումը, ինչպես նաև բավարարում են ապրանքների մակնշմանը ներկայացվող պահանջները, որոնք սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ և տեխնիկական կանոնակարգման բնագավառում տվյալ ապրանքի տեսակին առնչվող նորմատիվ փաստաթղթերով:

IV. ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՀԵՏԱԳՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ (ՓՈՐՁԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ) ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

7. Միասնական սանիտարական պահանջներին վերահսկողության ենթակա ապրանքների համապատասխանության գնահատման ժամանակ օգտագործվում են հաստատված միևնույն կամ համադրելի հետազոտության (փորձարկման) մեթոդներ:

8. Հետազոտություններն անցկացվում են Հայաստանի Հանրապետությունում հավատարմագրված և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից նշանակված լաբորատորիաներում, որոնք ընդգրկված են Եվրասիական տնտեսական Միության սերտիֆիկացման մարմինների և փորձարկման լաբորատորիաների (կենտրոնների) Միասնական ռեեստրում:

9. Եթե անվտանգության ցուցանիշի նորմատիվը սահմանված է «չի թույլատրվում», պարտադիր է դառնում համապատասխան ցուցանիշի որոշման համար պաշտոնապես թույլատրված նվազագույն զգայուն մեթոդի հայտնաբերման սահմանի նշումը:

10. Մննդամթերքի անվտանգության բնագավառում լիազոր մարմինը (այսուհետ՝ լիազոր մարմին) տեղեկացնում է Եվրասիական տնտեսական Միության անդամ պետությունների համապատասխան լիազոր մարմիններին գնահատման համար կիրառվող հետազոտությունների (փորձարկումների) անցկացման մեթոդաբանությունների, ինչպես նաև վերահսկողության ենթակա ապրանքների գնահատման համար կիրառվող նոր ներկայացրած մեթոդաբանությունների մասին:

11. Անցկացված հետազոտությունների (փորձարկումների) արդյունքների հիման վրա ձևակերպվում է հետազոտությունների (փորձարկումների) արձանագրություն:

12. Հետազոտությունների անցկացման ժամանակ թույլատրվում է ապրանքների խմբից տիպային օրինակի օգտագործումը:

**Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար**

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 2
ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

**ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ
ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՆՆԴԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ**

I. ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՈՒՈՐՏ

1. Մննդամթերքի անվտանգության սանիտարահամաճարակային և հիգիենիկ պահանջները (հետագայում՝ Միասնական սանիտարական պահանջները) տարածվում են համաձայն ապրանքների դասակարգման ըստ միասնական

II. ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

2. Միասնական սանիտարական պահանջներում օգտագործվում են հետևյալ տերմինները և սահմանումները.

1) **սպառման համարժեք (ադեկվատ) մակարդակ`** սննդային կամ կենսաբանական ակտիվ հավելումների օրական սպառման մակարդակը, որը սահմանվել է հաշվարկային կամ փորձնական կարգով որոշված մեծությունների կամ գործնականում առողջ մարդկանց խմբի/խմբերի կողմից սննդային կամ կենսաբանական ակտիվ հավելումների սպառման գնահատման հիման վրա.

2) **սպառման վերին թույլատրելի մակարդակ`** սննդային կամ կենսաբանական ակտիվ հավելումների օրական սպառման առավելագույն մակարդակը, որը գործնականում բոլոր 18 տարեկանից բարձր անձանց մոտ չի ներկայացնում առողջության վիճակի ցուցանիշների վրա անբարենպաստ ազդեցությունների զարգացման վտանգ.

3) **ֆիզիոլոգիական կարիքների նորմեր`** մարդու գենոտիպում ամրագրված ֆիզիոլոգիկենսաքիմիական գործընթացների լավագույն իրականացումը ապահովող սննդային կամ կենսաբանական ակտիվ հավելումների անհրաժեշտ մուտքի միջինացված մեծություն.

4) **վաղ հասակի երեխաներ`** մինչև 3 տարեկան երեխաներ:

3. Տերմինները, որոնք հատուկ սահմանված չեն սույն պահանջներում, օգտագործվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ, ինչպես նաև Եվրասիական տնտեսական միության և Եվրասիական տնտեսական միության շրջանակներում կնքած միջազգային պայմանագրերով սահմանված նշանակությամբ:

III. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

4. Սննդամթերքը պետք է բավարարի մարդկանց ֆիզիոլոգիական կարիքները, պարունակելով անհրաժեշտ նյութեր և էներգիա, համապատասխանի սննդամթերքին զգայորոշման ու ֆիզիկաքիմիական ցուցանիշներով ներկայացվող պահանջներին և նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված քիմիական, կենսաբանական ակտիվ նյութերի և դրանց միացությունների, մանրէների և այլ օրգանիզմների թույլատրելի պարունակությանը ներկայացվող պահանջներին, որոնք վտանգ են ներկայացնում ներկա ու ապագա սերունդների առողջությանը:

5. Սննդամթերքի նոր տեսակների (որոնք ստացվել են հումքի ոչ ավանդական տեսակներից), սննդամթերքի արտադրության, փաթեթավորման, պահման, տեղափոխման նոր տեխնոլոգիական գործընթացների (Հայաստանի Հանրապետության տարածքում նախկինում չօգտագործված) մշակման ժամանակ իրավաբանական անձինք ու անհատ ձեռնարկատերերը սահմանում են անվտանգության և սննդային արժեքի պահանջները, պիտանիության ժամկետները, ինչպես նաև մշակում փորձարկումների մեթոդաբանությունները:

6. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում նոր սննդամթերքի արտադրությունը, առաջին անգամ Հայաստանի Հանրապետության տարածք սննդամթերքի ներմուծումը թույլատրվում է միայն Միասնական սանիտարական պահանջներին դրանց համապատասխանությունը գնահատելուց հետո:

7. Մինչև Հայաստանի Հանրապետության տարածք մուտք գործելը ներմուծվող սննդամթերքը ենթակա է Միասնական սանիտարական պահանջներին համապատասխանության գնահատման:

8. Հայաստանի Հանրապետության տարածք ներմուծվող և այդ տարածքում շրջանառվող սննդամթերքն ուղեկցվում է արտադրողի (մատակարարի) կողմից սննդամթերքի անվտանգությունը հավաստող փաստաթղթով:

9. Միասնական սանիտարական պահանջներին համապատասխանության գնահատման արդյունքների հիման վրա լիազոր մարմնի կողմից տրվում է արտադրանքի (ապրանքի) անվտանգությունը հավաստող փաստաթուղթ:

10. Բուսական ծագման պարենային հումքի համար պարտադիր է գյուղատնտեսական մշակաբույսերի աճեցման ժամանակ պեստիցիդների օգտագործման (կամ չօգտագործելու), մշակաբույսերի պահման տարածքների և տարաների մաքրման և խիտահանման, վնասատուների դեմ պայքարի վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

11. Կենդանական ծագման պարենային հումքի համար պարտադիր է արտաքին մակաբույծների կամ կենդանիների և թռչունների հիվանդությունների դեմ պայքարի ժամանակ խոզաբուծարանների և թռչնաբուծարանների տարածքների, ձկների բուծման ջրամբարների, լճակային տնտեսությունների մշակման համար օգտագործվող (կամ չօգտագործվող) պեստիցիդների (պեստիցիդի անվանման նշմամբ), ինչպես նաև կենդանիների, թռչունների, ձկների և մեղուների կերակրման և հիվանդությունների բուժման ու կանխարգելման համար կիրառվող անասնաբուժական դեղամիջոցների (անասնաբուժական դեղամիջոցի անվանման նշմամբ) վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

12. Կենդանական և բուսական ծագման պարենային հումքի արտադրության ժամանակ պեստիցիդների և/կամ անասնաբուժական դեղամիջոցների կիրառման (կամ չկիրառելու) վերաբերյալ տեղեկատվության բացակայության դեպքում տվյալ պարենային հումքի ներմուծումն ու շրջանառությունը չի թույլատրվում:

13. Թռչնի մսեղիքի մշակման համար չի թույլատրվում խմելու ջրի համար պահանջները գերազանցող խտությամբ քլոր պարունակող լուծույթների օգտագործումը:

14. Պարենային հումքն ու սննդամթերքը չափաճարավում և փաթեթավորվում են սննդամթերքի հետ անմիջական շփման մեջ գտնվելու համար թույլատրված նյութերով այնպիսի եղանակներով, որոնք թույլ են տալիս ապահովել դրանց որակն ու անվտանգությունը պահման, փոխադրման և իրացման փուլերում:

15. Չի թույլատրվում մանկական սննդամթերքի (բոլոր տարիքային խմբերի, այդ թվում՝ կազմակերպված մանկական կոլեկտիվների համար), դիետիկ (բուժիչ և կանխարգելիչ), հղի և կերակրող կանանց համար հատուկ նշանակության սննդամթերքի, դելիկատեսային (բաստուրմա, հում ապխտած մթերք) արտադրանքի արտադրության համար թոչնի մսի օգտագործումը, բացառությամբ պաղեցված մսի, մեխանիկական մասթափված թոչնի մսի և կոլագեն պարունակող հումքի: Չի թույլատրվում թոչնի մսի օգտագործումը (բացառությամբ պաղեցված թոչնի մսի) բնական պաղեցված կիսապատրաստվածքների և թոչնի մսից ջերմային մշակման չենթարկված սննդամթերքի արտադրության համար:

IV. ՄՆԵՐԱՄԹԵՐՔԻ ՄԱԿՆՇՄԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

16. Սննդամթերքի առանձին տեսակների համար (մանկական, դիետիկ, հատուկ նշանակության սննդամթերք, պրոբիոտիկ մթերք, սննդային և կենսաբանական ակտիվ հավելումներ, գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմներ պարունակող սննդամթերք և այլն) նշվում են՝

1) կիրառման ոլորտը (մանկական, դիետիկ, հատուկ նշանակության սննդամթերքի, սննդային և կենսաբանական ակտիվ հավելումների, բուրավետիչների համար)։

2) սննդամթերքի կազմի մեջ մտնող բաղադրիչների անվանումները, սննդային հավելումները, մանրէների կուլտուրաները, թթխումները և նյութերը, որոնք օգտագործվում են սննդամթերքի հարստացման համար: Կենսաբանական ակտիվ հավելումների և կենսաբանական ակտիվ բաղադրիչների համար հարստացած սննդամթերքի մակնշման մեջ նշում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված օրական ֆիզիոլոգիական կարիքի տոկոսը, եթե նման կարիք սահմանված է.

3) օգտագործման, կիրառման և անհրաժեշտության դեպքում օգտագործման հակացուցումների վերաբերյալ խորհրդատվություն.

4) կենսաբանական ակտիվ հավելումների համար պարտադիր նշվում է, «Չի հանդիսանում դեղամիջոց».

5) գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմներ պարունակող սննդամթերքի, այդ թվում՝ դեօքսիրիբոնուկլեինաթթու (ԴՆԹ) և սպիտակուց չպարունակող սննդամթերքի համար պարտադիր է նշել, որ այն գենետիկորեն ձևափոխված սննդամթերք կամ գենիմժեներային ձևափոխված օրգանիզմներից ստացված սննդամթերք կամ գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմներ պարունակող սննդամթերք է (սննդամթերքում 0,9% և պակաս գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների կիրառմամբ ստացված բաղադրիչների պարունակությունը համարվում է պատահական կամ տեխնիկապես անվերանալի խառնուկ և գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների բաղադրիչների նշված քանակ պարունակող սննդամթերքը չի դասվում գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների կիրառմամբ ստացված բաղադրիչներ պարունակող սննդամթերքի դասին).

6) գենիմժեներային ձևափոխված միկրոօրգանիզմներից (մանրէներ, խմորասնկեր, բորբոսասնկեր, որոնց գենետիկական նյութը փոփոխված է գենային իմժեներիայի մեթոդների օգնությամբ) (հետագայում՝ ԳՁՄ) կամ դրանց օգտագործմամբ ստացված սննդամթերքի համար պարտադիր է հետևյալ տեղեկատվությունը՝

ա. կենդանի ԳՁՄ պարունակողների համար՝ «Մթերքը պարունակում է կենդանի գենիմժեներային ձևափոխված միկրոօրգանիզմներ».

բ. ոչ կենսունակ ԳՁՄ պարունակողների համար՝ «Մթերքը ստացվել է գենիմժեներային ձևափոխված միկրոօրգանիզմների օգտագործմամբ».

գ. տեխնոլոգիական ԳՁՄ-ներից ազատվածների կամ ԳՁՄ-ներից ազատված բաղադրիչների կիրառմամբ ստացվածների համար՝ «Մթերքը պարունակում է գենիմժեներային ձևափոխված միկրոօրգանիզմների օգտագործմամբ ստացված բաղադրիչներ».

7) առանց պեստիցիդների և բույսերի պաշտպանության այլ միջոցների, թունաքիմիկատների, կենդանիների աճի և կերակրման խթանիչների, հակաբիոտիկների, հորմոնալ և անասնաբուժական միջոցների, գենետիկորեն ձևափոխված օրգանիզմների, իոնացնող ճառագայթման կիրառման չենթարկված հումքից արտադրությունը ապահովող տեխնոլոգիաներով ստացված սննդամթերքի համար նշվում է «օրգանական մթերք» տեղեկատվությունը.

8) մարզիկների սննդում օգտագործելու համար նախատեսված հատուկ նշանակության սննդամթերքի համար, որն ունի կանխատեսված սննդային ու էներգետիկ արժեք և ուղղորդված արդյունավետություն և կազմված է նուտրիենտների խմբից կամ դրանց առանձին տեսակներից, նշվում է «հատուկ նշանակության սննդամթերք մարզիկների համար» տեղեկատվությունը.

9) մարզիկների համար հատուկ նշանակության սննդամթերքի սպառողական տարայի վրա լրացուցիչ նշվում է մթերքի սննդային և էներգետիկ արժեքի, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված օրական ֆիզիոլոգիական կարիքի չափը, ընդունման չափը, պատրաստման եղանակները (անհրաժեշտության դեպքում), օգտագործման պայմանները և տևողությունը.

10) պարենային հումքի և սննդամթերքի սննդային և էներգետիկ արժեքների մակնշման ժամանակ սպիտակուցների, ճարպերի, ածխաջրերի և էներգետիկ արժեքի մասին տեղեկությունները գետեղվում են այն դեպքում, եթե դրանց քանակը պարենային հումքի կամ սննդամթերքի 100 գրամում (մլ) 2 %-ով, իսկ հանքային նյութերի և վիտամինների քանակը 5 %-ով գերազանցում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված օրական ֆիզիոլոգիական կարիքի չափը: Սուրճի, թեյի, քացախի, կերակրի աղի և այլ համեմունքների համար սննդային և էներգետիկ արժեքի մակնշում չի պահանջվում.

11) սպանդի ենթարկված կենդանիների և թռչունների մսի, ենթամթերքի, ինչպես նաև բոլոր տեսակի սննդամթերքի կազմի մեջ մտնող սպանդի ենթարկված կենդանիների և թռչնի մսի համար նշվում է ջերմամշակման տեսակը՝ «պաղեցված» (պաղեցված է համարվում կենդանիների կամ թռչունների սպանդից անմիջապես հետո ստացված միսը, ենթամթերքը, որոնք ենթարկվել են պաղեցման մինչև մսի խորքում 0⁰ C մինչև +4⁰ C ջերմաստիճանը, առանց խոնավ մակերեսի, ունի չորացման կեղև, կենդանիների կամ թռչունների սպանդից անմիջապես հետո ստացված միսը, ենթամթերքը, որոնք ենթարկվել են պաղեցման մինչև մսի խորքում 0⁰ C մինչև +4⁰ C ջերմաստիճանը)։

12) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության սահմանված այլ տեղեկատվություն։

17. «Դիետիկ», «բուժիչ», «կանխարգելիչ», «մանկական», «պրոբիոտիկ» տերմինների կամ դրանց համարժեք սահմանումների օգտագործումը սննդամթերքի անվանման մեջ, սպառողական տարայի վրա և մթերքին կից գովազդային թերթ-ներդրակներում կատարվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով։

18. «Էկոլոգիապես մաքուր մթերք» տերմինի օգտագործումը անվանման մեջ և հատուկ նշանակության սննդամթերքի սպառողական տարայի վրա տեղեկատվության գետեղման ժամանակ, ինչպես նաև օրենսդրական և գիտական հիմնավորում չունեցող այլ տերմինների օգտագործումը չի թույլատրվում։

V. ՍՆՆԴԱՍԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՆՆԴԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔԻ ՀԻԳԻԵՆԻԿ ՊԱՋԱՆՁՆԵՐԸ

19. Միասնական սանիտարական պահանջները սահմանում են սննդամթերքի անվտանգության հիգիենիկ պահանջները և դրանց՝ մարդու ֆիզիոլոգիական կարիքները բավարարելու հնարավորությունները հիմնական սննդային նյութերի և էներգիայի մասով։

20. Սննդամթերքի զգայորոշման հատկությունները չեն փոփոխվում դրա պահման, փոխադրման (տեղափոխման) ժամանակ և իրացման գործընթացում։

21. Սննդամթերքը չի կարող ունենալ դրա փչացման մասին վկայող կողմնակի հոտեր, համ, ներխառնուկներ, գույնի, հոտի և կազմվածքի փոփոխություններ։

22. Կենդանական ծագման պարենային հումքի արտադրության ժամանակ չի թույլատրվում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը չհամապատասխանող անասնաբուժական միջոցների (կերային հավելումների, կենդանիների աճի խթանիչների, այդ թվում՝ հորմոնների, անասնաբուժական դեղամիջոցների, այդ թվում՝ հակաբիոտիկների), կենդանիների, թռչունների մշակման, ինչպես նաև դրանց պահման համար նախատեսված տարածքների մշակման համար միջոցների օգտագործումը։

23. Բուսական ծագման պարենային հումքի արտադրության ժամանակ չի թույլատրվում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ արգելված պեստիցիդների օգտագործումը։

24. Սանրեաբանական և մակաբուժական, ինչպես նաև քիմիական ծագման աղտոտիչների պարունակության առումներով սննդամթերքի անվտանգությունը որոշվում է սահմանված անվտանգության հիգիենիկ նորմատիվներին համապատասխան։

25. Սննդամթերքի անվտանգության և սննդային արժեքի ցուցանիշների (այդ թվում՝ կենսաբանական ակտիվ հավելումների, խառը կազմի) որոշումը իրականացվում է ըստ հումքի հիմնական տեսակների, ինչպես զանգվածային մասով, այնպես էլ նորմավորվող աղտոտիչների թույլատրելի մակարդակներով։

26. Չոր, խտացված կամ նոսրացված սննդամթերքի անվտանգության ցուցանիշների որոշումը իրականացվում է առաջնային մթերքի վերահաշվարկով՝ հաշվի առնելով հումքում և վերջնական արտադրանքում չոր նյութերի պարունակությունը։

27. Հիգիենիկ նորմատիվները տարածվում են այն հավանական վտանգավոր քիմիական միացությունների և կենսաբանական օբյեկտների (մանրէներ և դրանց թույլներ, մակաբույծներ, միաբջջիներ) վրա, որոնց առկայությունը սննդամթերքում չի գերազանցում հետազոտվող մթերքի տրված զանգվածում (ծավալում) դրանց պարունակության թույլատրելի մակարդակները։

28. Սննդամթերքում հսկվում է մարդու առողջության համար վտանգ ներկայացնող նորմավորվող քիմիական աղտոտիչների պարունակությունը։

29. Թունավոր տարրերի պարունակության թույլատրելի մակարդակների հիգիենիկ պահանջները ներկայացվում են սննդամթերքի և պարենային հումքի բոլոր տեսակներին։

30. Միկոտոքսինների (B1 աֆլատոքսինի, դեօօքսինիվալենտի (ոմիտոքսինի), գեարալենոնի, ֆումոնիզինի, T-2 տոքսինի, պատուլինի) պարունակությունը հսկվում է բուսական ծագման սննդամթերքում և պարենային հումքում, M1 աֆլատոքսինի պարունակությունը՝ կաթում և կաթնամթերքում։ Հացահատիկային մթերքների համար կարևոր աղտոտիչներ են հանդիսանում դեօօքսինիվալենտը, ընկուզների և յուղատու մշակաբույսերի սերմերի համար՝ B1 աֆլատոքսինը, պտուղների և բանջարեղենի վերամշակման մթերքների համար՝ պատուլինը։

31. A օխրատոքսինի պարունակությունը հսկվում է պարենային հումքում և այրածավարային արտադրանքներում, ֆումոնիզինի պարունակությունը՝ եգիպտացորենում և դրա վերամշակման մթերքներում։

32. Մանկական և դիետիկ սննդամթերքում չի թույլատրվում միկոտոքսինների առկայությունը։

33. Պարենային հումքի և սննդամթերքի բոլոր տեսակներում հսկվում են պեստիցիդները՝ համընդհանուր աղտոտիչները, հեքսաքլորցիկոհեքսանը (ալֆա, բետա, գամմա իզոմերները), ԴԴՏ և դրա նյութափոխանակիչները։ Հացահատիկում և դրա վերամշակման մթերքներում հսկվում են նաև սնդիկօրգանական պեստիցիդները, 2,4-Դ թթու, և

դրա աղերն ու եթերները: Ձկներում և վերամշակման մթերքներում հսկվում են նաև 2,4 –Դ թթուն, դրա աղերն ու եթերները:

34. Գլոբալ /համընդհանուր/ աղտոտիչների, բացառությամբ 35-րդ կետում նշված պեստիցիդների մնացորդային քանակների, որոշումը կատարվում է սննդամթերք արտադրողի (մատակարարի) կողմից Հայաստանի Հանրապետության տարածք ներմուծման ժամանակ տրամադրված պեստիցիդների օգտագործման վերաբերյալ տեղեկատվության հիման վրա կամ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով վերամշակման համար մատակարարման ժամանակ: Գյուղատնտեսության մեջ կիրառվող պեստիցիդների մնացորդային քանակների պարունակության մակարդակների գնահատումը իրականացվում է շրջակա միջավայրի օբյեկտներում պեստիցիդների պարունակության հիգիենիկ նորմատիվներին համապատասխան:

35. Սննդամթերքի բոլոր խմբերում նորմավորվում են դիօքսինները: Սանկական սննդամթերքում դիօքսիններ չեն թույլատրվում: Դիօքսինների պարունակության նկատմամբ հսկողությունը իրականացվում է արտադրողի (ներմուծողի, մատակարարի) և/կամ հսկողություն (վերահսկողություն) իրականացնող լիազոր մարմնի կողմից միայն բնապահպանական վիճակի վատթարացման, վթարների, տեխնածին և բնական աղետների հետևանքով դիօքսինների առաջացման և շրջակա միջավայր ներթափանցման և պարենային հումքում դիօքսինների հնարավոր առկայության մասին հիմնավոր կասկածների ժամանակ:

36. Կենդանական ծագման մթերքում, այդ թվում՝ մանկական սննդամթերքում, հսկվում են կենդանիների աճը խթանող անասնաբուժական միջոցների, (այդ թվում՝ հորմոնների), դեղամիջոցների (այդ թվում՝ հակաբիոտիկների) մնացորդային քանակները, որոնք օգտագործվում են կենդանիների, թռչունների, լճակային պահանս ձկների և մեղվաբնուսանիքների կերակրման, հիվանդությունների բուժման և կանխարգելման նպատակով:

37. Սպանդի ենթարկված կենդանիների, թռչունների, լճակային պահանս ձկների մսի, մսամթերքի, ենթամթերքների մեջ, ինչպես նաև մեղվաբուծության արտադրանքում հսկվում է անասնաբուծությունում և անասնաբուծությունում առավել հաճախ օգտագործվող կերային և բուժիչ հակաբիոտիկների պարունակությունը (համաձայն Միասնական սանիտարական պահանջներով սահմանված ցուցանիշների):

1) բացիտրացին (A, B, C բացիտրացիններ, ցինկբացիտրացին).

2) տետրացիկլինի խումբ (տետրացիկլին, օքսիտետրացիկլին, քլորտետրացիկլին՝ առաջնային նյութերի և դրանց 4-էպիմերների գումարը).

3) պենիցիլինի խումբ (բենզիլպենիցիլին, ֆենօքսիմեթիլպենիցիլին, ամպիցիլին, ամօքսիցիլին, պենետամատ).

4) ստրեպտոմիցին.

5) լեվոմիցետին (քլորամֆենիկոլ):

38. Կենդանիների, թռչունների, լճակային պահանս ձկների և մեղվաբնուսանիքների կերակրման, հիվանդությունների բուժման և կանխարգելման նպատակով անասնաբուծության մեջ օգտագործվող սույն որոշման 37-րդ կետում չնշված անասնաբուժական միջոցների, կենդանիների աճի խթանիչների (այդ թվում՝ հորմոնների), դեղամիջոցների (այդ թվում՝ հակաբիոտիկների) պարունակության նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է սննդամթերք և պարենային հումք արտադրողի (մատակարարի) կողմից Հայաստանի Հանրապետության տարածք ներմուծման ժամանակ տրամադրված դրանց օգտագործման վերաբերյալ տեղեկատվության հիման վրա կամ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով վերամշակման համար մատակարարման ժամանակ: Նշված միջոցների առավելագույն թույլատրելի քանակները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ:

39. Պոլիքլորացված բիֆենիլները հսկվում են ձկներում և ձկնամթերքներում, ձկնամթերքի հիմքով ստացված կենսաբանական ակտիվ հավելումներում, բենզ(ա)պիրենը՝ հացահատիկում, ապխտած մսամթերքում և ձկնամթերքում:

40. Սննդամթերքում մելամինի առկայությունը չի թույլատրվում: Կաթում և կաթնամթերքում մելամինի պարունակության նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է պարենային հումքում դրա հնարավոր առկայության հիմնավորված ենթադրության դեպքում:

41. Բենզ(ա)պիրենի առկայությունը չի թույլատրվում մանկական և դիետիկ նշանակության սննդամթերքում, որոնց համար սահմանված են համապատասխան պահանջներ:

42. Սննդամթերքի առանձին տեսակներում հսկվում են ազոտ պարունակող միացությունների պարունակությունը, հիստամինը՝ սաղմոնանմանների, թյունիկանմանների, ծովատառեխանմանների, թյունտասանմանների ձկնատեսակների ընտանիքներում, նիտրատները՝ պտուղ-բանջարեղենային արտադրանքում, N-նիտրոզամինները՝ ձկներում և ձկնամթերքում, մսամթերքում և զարեջրային ածիկում:

43. Ջրային որսի ոչ ձկնային օբյեկտներում (կակղամորթեր, ծովախեցգետինների ներքին օրգաններ) վերահսկվում են ֆիկոտոքսինները:

44. Ճարպային մթերքներում հսկվում են օքսիդացման փչացման ցուցանիշները՝ թթվայնության թիվ և պերօքսիդային թիվ:

45. Սննդամթերքում չի թույլատրվում վարակիչ և մակաբուժային հիվանդություններ առաջացնող կամ համաձայն Միասնական պահանջների մարդու առողջության համար վտանգ ներկայացնող ախտածին մանրէների և մակաբուժական հիվանդությունների հարուցիչների, դրանց թույների առկայությունը: Այն սննդամթերքը, որոնց համար սույն որոշման հավելված N 3-ով սահմանված չեն ախտածին մանրէների բացակայության չափանիշներ, մթերքի 25 գ. (սմ³) զանգվածում (ծավալում) դրանց որոշումը կատարվում է սույն վթերքով պայմանավորված արտադրության տարածաշրջանում համաձայնակային իրավիճակի վատացման ժամանակ:

46. Հում մսի (խոշոր եղջերավոր կենդանիների և խոզի, գառան, ձիու) մեջ չի թույլատրվում մակաբուծային հիվանդությունների հարուցիչների ֆինանսների (ցիստիցերկերի), տրիխինելայի և էխինոկոկների թրթուրների, սարկոցիստի և տօքսոպլազմի ցիստաների առկայությունը:

47. Ձկների, խեցգետնակերպերի, կակղամորթերի, երկկենցաղների, սողունների և դրանց վերամշակման արտադրանքում չի թույլատրվում մարդու առողջության համար վտանգավոր մակաբույծների կենդանի թրթուրների առկայությունը:

48. Թարմ և թարմ սառեցված սեղանի կանաչներում, բանջարեղենում, մրգերում և հատապտուղներում չի թույլատրվում հելմինթների ձվերի և աղիքային ախտածին նախակենդանիների ցիստաների առկայությունը:

49. Սննդամթերքի անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշների հիգիենիկ նորմատիվները ընդգրկում են միկրոօրգանիզմների հետևյալ խմբերը՝

1) սանիտարացուցադրական, որոնց շարքին դասվում են մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէների քանակը (ՄԱՖԱՄ), աղիքային ցուպիկի խմբի մանրէներ՝ կոլիձևեր (ԱՅԽՄ), Enterobacteriaceae ցեղի մանրէներ, էնտերոկոկեր,

2) պայմանական-ախտածին մանրէներ՝ E. coli (աղիքային ցուպիկ), S. aureus (ուկեզոյն ստաֆիլակոկ), Proteus, B. Cereus ցեղերի մանրէներ և սուլֆիտ առաջացնող կլոստրիդիաներ, Vibrio parahaemolyticus,

3) ախտածին մանրէներ, այդ թվում՝ սալմոնելաներ և Listeria monocytogenes,

4) Yersinia ցեղի և այլ ախտածին մանրէներ՝ սննդամթերքի արտադրության տարածաշրջանում տիրող համաճարակային իրավիճակին համապատասխան,

5) փչացման մանրէներ՝ խմորասնկեր և բորբոսասնկեր, կաթնաթթվային մանրէներ,

6) մերանային միկրոֆլորայի մանրէներ և պրոբիոտիկ մանրէներ (կաթնաթթվային մանրէներ, խմորասնկեր, բիֆիդոմանրէներ, լակտոբացիլներ և այլն) տեխնոլոգիական միկրոֆլորայի նորմատիվով մակարդակով մթերքում և պրոբիոտիկ մթերքներում:

50. Սննդամթերքի անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշների նորմատիվում մանրէների խմբերի մեծամասնության համար իրականացվում է այլընտրանքային սկզբունքով, այսինքն՝ նորմատիվում է մթերքի այն զանգվածը, որում չեն թույլատրվում աղիքային ցուպիկի խմբի մանրէները, պայմանական ախտածին մանրէների մեծամասնությունը, ինչպես նաև ախտածին մանրէները, այդ թվում՝ սալմոնելաները և Listeria monocytogenes: Մյուս դեպքերում նորմատիվը արտացոլում է 1 գ (մլ) մթերքում գաղութ առաջացնող միավորների քանակը (ԳԱՄ/գ, մլ):

51. Պահածոյացված սննդամթերքի անվտանգության չափանիշներ (արդյունաբերական մանրէազերծվածություն) են հանդիսանում տվյալ պահածոների տեսակի համար սահմանված պահպանման ջերմաստիճանի պայմաններում զարգանալու և բազմանալու հնարավորություն ունեցող մանրէների և մարդու առողջության համար վտանգավոր մանրէների և դրանց թույլների բացակայությունը պահածոյացված սննդամթերքում:

52. Կենսաբանական ակտիվ նյութերը, սննդամթերքի բաղադրիչները և դրանց աղբյուր հանդիսացող մթերքները, որոնք օգտագործվում են կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրության համար, պետք է ապահովեն դրանց արդյունավետությունը և վտանգավոր ազդեցության բացակայությունը մարդու առողջության վրա: Կենսաբանական ակտիվ հավելումները հանդիսանում են սննդային, սննդի բնական (բնականին համանման) կենսաբանական ակտիվ նյութերի (բաղադրիչների), պրոբիոտիկ և պրեբիոտիկ բաղադրիչների աղբյուրներ, որոնք ապահովում են դրանց համարժեք ընդունումը մարդու օրգանիզմ սննդում անմիջապես օգտագործելու կամ սննդամթերքի բաղադրությունում ներառելու ժամանակ:

53. Կենսաբանական ակտիվ հավելումները, սննդամթերքի բաղադրիչները և դրանց աղբյուր հանդիսացող մթերքները, որոնք օգտագործվում են կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրությունում, չունեն վտանգավոր ազդեցություն մարդու առողջության վրա և չեն պարունակում հոգեմետ, թունավոր նյութեր, թմրանյութեր, որոնք սահմանված են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ և դոպինգային նյութեր, որոնք սահմանված են WADA-ի գործող ցանկով:

54. Կենսաբանական ակտիվ հավելումները համապատասխանում են Միասնական սանիտարական պահանջներով սահմանված սննդամթերքի անվտանգության հիգիենիկ նորմատիվներին:

55. Հիմնական կենսաբանական ակտիվ նյութերի ցանկը և կենսաբանական ակտիվ հավելումների կազմում մեծահասակների համար դրանց օրական սպառման թույլատրելի մեծությունները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ: Կենսաբանական ակտիվ նյութերի պարունակությունը կենսաբանական ակտիվ հավելումների օրական չափաբաժնում, որը նշված է կիրառման հրահանգներում, պետք է կազմի սպառման նույնական մակարդակի 15%-ից ոչ պակաս և չգերազանցի Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված դրանց սպառման վերին թույլատրելի մակարդակը:

56. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանվում են բույսերը և դրանց վերամշակման արտադրանքը, կենդանական ծագման օբյեկտները, մանրէները, սնկերը և կենսաբանական ակտիվ հավելումները, որոնք ժամանակակից գիտական տվյալներով ներկայացնում են վտանգ մարդու կյանքի և առողջության համար և չեն թույլատրվում օգտագործման կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրության ժամանակ:

57. Մեծահասակների սննդում կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրության ժամանակ օգտագործելու համար նախատեսված վիտամինների և հանքային աղերի ձևերը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ:

58. Բուսական ծագման հումքի հիմքով կենսաբանական ակտիվ հավելումների բաղադրությունում կենսաբանական ակտիվ նյութերի պարունակությունը, որոնց համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված չեն սպառման համարժեք և վերին թույլատրելի մակարդակներ, չի կարող գերազանցել ավանդական բժշկության դեղամիջոցների այդ նյութերի կիրառման համար որոշված միանվագ բուժիչ դեղաչափի մեծության 50%-ը:

59. Հարստացված սննդամթերքի (բացառությամբ վաղ հասակի երեխաների համար սննդամթերքի և կենսաբանական ակտիվ հավելումների) արտադրության ժամանակ օգտագործվող վիտամինների և հանքային աղերի ձևերը սահմանվում են սույն որոշման N 6 հավելվածով:

60. Վաղ հասակի երեխաների համար նախատեսված սննդամթերքի և 1,5-ից 3 տարեկան երեխաների սննդի համար կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրության ժամանակ թույլատրվում է օգտագործել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված վիտամինների և հանքային աղերի ձևերը: Չի թույլատրվում 1,5-ից 3 տարեկան երեխաների սննդի համար կենսաբանական ակտիվ հավելումների կազմում վիտամինների և հանքային աղերի օրական չափաբաժնի գերազանցումը նշված նյութերում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված օրական ֆիզիոլոգիական կարիքի 50%:

61. Վաղ հասակի երեխաների համար (մինչև 3 տարեկան) կենսաբանական ակտիվ հավելումների արտադրության ժամանակ չի թույլատրվում վայրի բույսերի և դեղաբույսերի օգտագործումը, բացառությամբ սամիթի, հոռոմասմիթի և երիցուկի: 3-ից 14 տարեկան երեխաների սննդի համար նախատեսված կենսաբանական ակտիվ հավելումների և վաղ հասակի երեխաների համար մանկական բուսական թեյերի (ըմպելիքների) արտադրության ժամանակ օգտագործման թույլատրված բուսական հումքի ցանկը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ:

62. 3-ից 14 տարեկան երեխաների սննդում թույլատրվում է օգտագործել միայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված վիտամինները ու հանքային աղերը, սննդային նբբաթելերը, պրոբիոտիկները և պրեբիոտիկները, ինչպես նաև դեղորայքային հումքը: Չի թույլատրվում 3 տարեկանից բարձր երեխաների սննդի համար կենսաբանական ակտիվ հավելումների օրական չափաբաժնի գերազանցումը (նշված նյութերում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված օրական ֆիզիոլոգիական կարիքի %) A և D վիտամինների, հանքային նյութերի (սելեն, պղինձ, ցինկ, յոդ, երկաթ) համար 100%, ջրալուծ վիտամինների, այլ ճարպալուծ վիտամինների և այլ հանքային աղերի համար՝ 200%:

63. Մարզիկների սննդի և դիետիկ (բուժիչ և կանխարգելիչ) նշանակության համար հատուկ նշանակության սննդամթերքի (բացառությամբ վաղ հասակի երեխաների համար նախատեսված սննդամթերքի) արտադրության ժամանակ օգտագործվող վիտամինների և հանքային աղերի ձևերը սահմանվում են սույն որոշման N 7 հավելվածով:

64. Սննդամթերքի սննդային արժեքի ցուցանիշները հիմնավորվում են արտադրողի (տեխնիկական փաստաթղթեր մշակողների) կողմից, հետազոտության մեթոդների հիման վրա և/կամ հաշվի առնելով սննդամթերքի բաղադրագիրը և հումքի բաղադրության տվյալները հաշվարկային մեթոդի կիրառմամբ:

65. Մանկական սննդամթերքը, հաշվի առնելով երեխայի տարիքը, համապատասխանում է նրա օրգանիզմի ֆունկցիոնալ վիճակին և անվտանգ է երեխայի առողջության համար:

66. Մանկական սննդամթերքը, ինչպես նաև դրա արտադրության համար անհրաժեշտ հումքը և բաղադրամասերը, հղի և կերակրող կանանց համար սննդամթերքը համապատասխանում են անվտանգության ու սննդային արժեքի հատուկ (առանձին) հիգիենիկ նորմատիվներին:

67. Սննդամթերքում օգտագործման համար թույլատրվում են ժամանակակից գիտական հետազոտությունների տվյալներով մարդու և ապագա սերունդների կյանքի ու առողջության վրա վտանգավոր ազդեցություն չունեցող սննդային հավելումները:

68. Սննդային հավելումների կիրառումը և սննդամթերքում դրանց պարունակության թույլատրելի մակարդակները, տեխնոլոգիական օժանդակ միջոցների նկատմամբ պահանջները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ սահմանված պահանջներին: Սննդային հավելումների և տեխնոլոգիական օժանդակ միջոցների անվտանգության պահանջները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ:

69. Սննդային հավելումների և դրանց օժանդակ միջոցների անվտանգության ու որակի ցուցանիշները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված հիգիենիկ նորմատիվներին:

70. Այն նյութերի վերաբերյալ, որոնց համար պարունակության նորմատիվում սահմանված է «չի թույլատրվում» նշանակությունով, ենթադրվում է սննդամթերքում դրանց բացակայությունը այն քանակությամբ, որը չի գերազանցում Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետությունների միջև համաձայնեցված նվազագույն պահանջվող մակարդակները:

VI. ՊԱՀՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԴՐՄԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

71. Սննդամթերքի պահման ու փոխադրման ժամանակ սննդամթերքը պահպանվում է ցանկացած տեսակի աղտոտումից և փչացումից:

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 3

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

Ց Ա Ն Կ

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 4

ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

**ՊԱՀԱԾՈՅԱՑՎԱԾ ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՀԻԳԻԵՆԻԿ
ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ**

1. Կախված պահածոյացված սննդամթերքի (պահածոների) բաղադրությունից, ակտիվ թթվայնության (pH) մեծությունից և չոր նյութերի պարունակությունից պահածոները բաժանվում են 5 խմբերի՝ Ա, Բ, Գ, Դ, Ե և Զ: Ա, Բ, Գ, Դ և Զ խմբերի պահածոյացված սննդամթերքները դասվում են պահածոներին, իսկ Ե խումբը՝ կիսապահածոներին:
2. Ջերմաֆիզիկական ազդեցության տարբեր եղանակների և ասեպտիկ լցման ենթարկված հեղուկ կաթնամթերքը (կաթ, սերուցք, դեսերտներ և այլն) կազմում են մանրէազերծված մթերքների ինքնուրույն խումբ:
3. Մանկական սննդի և դիետիկ սննդի պահածոների բաժանումը ըստ խմբերի համանման է վերը նշված դասակարգմանը:
4. Հերմետիկ տարայավորված սննդամթերք, որը նորմալ (արտասառնարանային) պայմաններում պահպանման և իրացման ժամանակ մանրէաբանական կայունություն և մթերքի անվտանգությունն ապահովելու նպատակով ենթարկվել է ջերմային մշակման, դասվում է պահածոների դասին:
5. Հերմետիկ տարայավորված սննդամթերք, որը 60°C և ցածր ջերմաստիճանային պայմաններում սահմանափակ պիտանիության ժամկետի ընթացքում մանրէաբանական կայունություն և մթերքի անվտանգությունն երաշխավորող և սպոր առաջացնող մանրէների քանակը նվազեցնող ոչ ջերմակայուն սպոր չառաջացնող միկրոֆլորայի ոչնչացման նպատակով ենթարկվել է ջերմային մշակման, դասվում է կիսապահածոների դասին:
6. Առանձնացնում են պահածոների հետևյալ խմբեր՝
  - 1) **Ա խումբ** պահածոյացված սննդամթերք, որն ունի pH 4,2 և բարձր թթվայնություն, ինչպես նաև բանջարեղենային, մսային, մսաբուսային, ձկնաբուսային և ձկան պահածոյացված մթերքներ առանց թթվայնության սահմանափակման, պատրաստված առանց թթուների, pH 3,8 և բարձր թթվայնությամբ կոմպոտներ, հյութեր և խյուսեր ծիրանից, դեղձից և տանձից, խտացրած մանրէազերծված կաթնային պահածոներ, պահածոներ բարդ հումքային կազմով (պտղահատապտղային, պտղաբանջարեղենային և բանջարեղենային կաթնային բաղադրիչով)։
  - 2) **Բ խումբ** պահածոյացված տոմատամթերք՝
    - ա. չխտացրած տոմատամթերքներ (ամբողջական պահածոյացված տոմատներ, տոմատի ըմպելիքներ) չոր նյութերի 12%-ից ցածր պարունակությամբ,
    - բ. խտացրած տոմատամթերքներ չոր նյութերի 12% և բարձր պարունակությամբ (տոմատի մածուկ, տոմատի սոուսներ, կետչուպներ և այլն),
  - 3) **Գ խումբ** պահածոյացված թույլ թթվային բանջարեղենային մարինադներ, հյութեր, վինեգրետներ և այլ, pH 3,7-4,2 թթվայնությամբ մթերքներ, այդ թվում՝ կարգավորվող թթվայնությամբ պահածոյացված վարունգ, բանջարեղենային և այլ պահածոներ,
  - 4) **Դ խումբ** պահածոներ բանջարեղենային pH 3,7-ից ցածր թթվայնությամբ, հանրային սննդի համար մրգային և

պտղահատապտղային պաստերացված պահածոներ սորբինաթթվով և pH 4,0-ից ցածր թթվայնությամբ, պահածոներ ծիրանից, դեղձից, տանձից pH 3,8-ից ցածր թթվայնությամբ, հյութեր բանջարեղենային pH 3,7-ից ցածր թթվայնությամբ, մրգային (ցիտրուսներից), պտղահատապտղային, այդ թվում շաքարով, բնական միջուկով, խտացրած, պաստերացված, հյութեր պահածոյացված ծիրանից, դեղձից, տանձից pH 3,8-ից ցածր թթվայնությամբ, ըմպելիքներ և ըմպելիքների խտանյութեր բուսական հիմքով pH 3,8-ից ցածր թթվայնությամբ ասեպտիկ լցման մեթոդով չափածրարված,

5) **Ե խումբ** պաստերացված մսային, մսաբուսային, ձկան և ձկնաբուսական պահածոյացված մթերքներ (խոզաճարպ, աղ դրած և ապխտած բեկոն, նրբերշիկ, խոզապուխտ և այլն),

6) **Զ խումբ** պաստերացված գազավորված մրգային հյութեր և գազավորված մրգային ըմպելիքներ pH 3,7 և ցածր թթվայնությամբ:

7. Պահածոների նմուշառումը և ըստ մանրէաբանական ցուցանիշների անվտանգության պահանջներին համապատասխանության նկատմամբ լաբորատոր հետազոտություններին նախապատրաստումը անցկացվում է զննումից, սանիտարական մշակումից, հերմետիկության ստուգումից, պահածոների ջերմապահումից և ջերմապահումից հետո պահածոների արտաքին տեսքի որոշումից հետո:

Աղյուսակ 1

Ա և Բ խմբերի պահածոների անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշներ (արդյունաբերական մանրէազերծվածություն)

Հ/հ	Պահածոներում հայտնաբերված մանրէներ	Ընդհանուր նշանակության պահածոներ	Մանկական և դիետիկ սննդի պահածոներ
1.	B. subtilis խմբի սպորառաջացնող մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէներ	Համապատասխանում են արդյունաբերական մանրէազերծվածության պահանջներին: Այդ մանրէների քանակի որոշման դեպքում այն չպետք է գերազանցի 11 բջիջ 1 գ (սմ ³) մթերքում	
2.	B. cereus և (կամ) B. polymyxa խմբերի սպորառաջացնող մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէներ	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէազերծվածության պահանջներին	
3.	Մեզոֆիլ կլոստրիդիումներ	Համապատասխանում են արդյունաբերական մանրէազերծվածության պահանջներին եթե հայտնաբերված մեզոֆիլ կլոստրիդիումները չեն դասվում C. botulinum և (կամ) C. perfringens խմբերին: Մեզոֆիլ կլոստրիդիումների որոշման դեպքում, դրանց քանակը չպետք է գերազանցի 1 բջիջ 1 գ (սմ ³) մթերքում	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէազերծվածության պահանջներին 10 գ (սմ ³) մթերքում հայտնաբերվելու դեպքում
4.	Սպոր չառաջացնող մանրէներ, այդ թվում կաթնաթթվային և (կամ) բորբոսասնկեր և (կամ) խմորասնկեր	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէազերծվածության պահանջներին	

5.	Սպոր առաջացնող ջերմակայուն անաերոբ, աներոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէներ	Համապատասխանում են արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին, սակայն պահպանման ջերմաստիճանը չպետք է գերազանցի 20%	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին
<p>Ծանոթություն՝ խտացրած մանրէագերծված կաթնային պահածոների համար արդյունաբերական մանրէագերծվածության գնահատումը իրականացվում է գործող պետական ստանդարտներին համապատասխան</p>			

Աղյուսակ 2

Գ և Դ խմբերի պահածոների անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշներ (արդյունաբերական մանրէագերծվածություն)

Հ/հ	Պահածոներում հայտնաբերված մանրէներ	Ընդհանուր նշանակության պահածոներ	Մանկական և դիետիկ սննդի պահածոներ
1.	B. polymyxa խմբի գազ առաջացնող սպոր առաջացնող մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէներ	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին	Չեն որոշվում
2.	Գազ չառաջացնող սպորառաջացնող մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէներ	Համապատասխանում են արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին՝ 1 գ(սմ ³) մթերքում այդ մանրէների 90 ԳԱՄ-ից ոչ ավելի քանակությամբ որոշման դեպքում	Չեն որոշվում
3.	Մեզոֆիլ կլոստրիդիումներ	Համապատասխանում են արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին եթե հայտնաբերված մեզոֆիլ կլոստրիդիումները չեն դասվում C. botulinum և (կամ) C. perfringens խմբերին: Մեզոֆիլ կլոստրիդիումների որոշման դեպքում, դրանց քանակը չպետք է գերազանցի 1 բջիջ 1 գ (սմ ³) մթերքում	Չեն որոշվում
4.	Սպոր չառաջացնող մանրէներ և (կամ) բորբոսասնկեր և (կամ) խմորասնկեր	Չեն համապատասխանում արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին	

Աղյուսակ 3

Զ խմբի պահածոների անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշներ (արդյունաբերական մանրէագերծվածություն)

Հ/հ	Ցուցանիշներ	Արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին համապատասխանող թույլատրելի մակարդակներ
1.	Մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէների քանակը (ՄԱՖԱՄ)	Ոչ ավելի, քան 50 ԳԱՄ/ գ (սմ ³)
2.	Կաթնաթթվային մանրէներ	Չի թույլատրվում 1 գ (սմ ³) մթերքում
3.	Աղիքային ցուպիկի խմբի մանրէներ (ԱՅԻՄ, կոլիձևեր)	Չի թույլատրվում 1000 գ (սմ ³) մթերքում
4.	Խմորասնկեր	Չի թույլատրվում 1 գ (սմ ³) մթերքում
5.	Բորբոսասնկեր	Ոչ ավելի, քան 50 ԳԱՄ/ գ (սմ ³)

Աղյուսակ 4

Ե խմբի կիսապահածոների անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշներ (արդյունաբերական մանրէագերծվածություն)

Հ/հ	Ցուցանիշներ	Թույլատրելի մակարդակներ
1.	Մեզոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէների քանակը (ՄԱՖԱՄ)	Ոչ ավելի, քան 2×10^2 ԳԱՄ/ գ
2.	Աղիքային ցուպիկի խմբի մանրէներ (ԱՅԻՄ, կոլիձևեր)	Չի թույլատրվում 1 գ մթերքում
3.	<i>B. cereus</i>	Չի թույլատրվում 1 գ մթերքում
4.	Սուլֆիտներականգնող կլոստրիդիումներ	Չի թույլատրվում 0,1 գ մթերքում; ձկան կիսապահածոների համար՝ 1,0 գ մթերքում (ձկնային կիսապահածոների համար չի թույլատրվում 1,0 գ/սմ ³ մթերքում)
5.	<i>S. aureus</i> և այլ կոագուլադրական ստաֆիլակոկեր	Չի թույլատրվում 1 գ մթերքում
6.	Ախտածին, այդ թվում սալմոնելաներ	Չի թույլատրվում 25 գ մթերքում

Աղյուսակ 5

Ընկերի մանրէագերծված կաթի, սերուցքի և կաթնային հիմքով ասեպտիկ լցման այլ մթերքների անվտանգության մանրէաբանական ցուցանիշներ (արդյունաբերական մանրէագերծվածություն)

Հ/հ	Ցուցանիշներ	Արդյունաբերական մանրէագերծվածության պահանջներին համապատասխանող պայմաններ և թույլատրելի մակարդակներ
1.	Զերմապահպանման հասունացում 3-5 օրվա ընթացքում 37 ⁰ C ջերմաստիճանում	Տեսանելի դեֆեկտների և փչացման նշանների բացակայություն (փաթեթավորման փրվածություն, արտաքին տեսքի փոփոխություն և այլն)
2.	Թթվայնություն, ⁰ ըստ Տերների (որոշվում է սանիտարահամաճարակային գնահատում անցկացնելու ժամանակ, մանկական և դիետիկ սննդի մթերքների հսկողության ժամանակ և կրկնակի հետազոտությունների ժամանակ):	Տիրույթի թթվայնության փոփոխություն ոչ ավելի, քան 2 ⁰ Տերներ
3.	Մեգոֆիլ աերոբ և ֆակուլտատիվ անաերոբ մանրէների քանակը (ՄԱՖԱՄ)	Ոչ ավելի, քան 10 ԳԱՄ/գ(սմ ³)
4.	Մանրէաբանական պատրաստուկ	Մանրէների բջիջների բացակայություն
5.	Զգայորոշման ցուցանիշներ	Համի և կազմվածքի փոփոխության բացակայություն

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աշխատակազմի ղեկավար-նախարար

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 5
ՀՀ կառավարության 2014 թվականի հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

ԶԿԱՆ, ԽԵՑԳԵՏՆԱԿԵՐՊԵՐԻ, ՓԱՓԿԱՍՈՐԹԵՐԻ, ԵՐԿԿԵՆՑԱՂՆԵՐԻ, ՍՈՂՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՄՇԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԱԿԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

Աղյուսակ 1

ՔԱՂՅՐԱՀԱՍ ՋՐԵՐԻ ՉԿՆԵՐ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՄՇԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐ

Ինդեքս	Մթերքների խումբ	Մակարոնական ցուցանիշներ և պարունակության թույլատրելի մակարդակները	

		Թրթուրներ կենդանի տեսքով													
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.	Ծածանագգիների ցեղ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	-	-	չ/թ	-
2.	Գայլաձկանամաններ	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	-	չ/թ	-
3	Պերկեսագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	-	-	-
4	Սաղմոնագգիներ	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
5	Սիգագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-
6	Չամբոիկագգիներ	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-
7	Բրատուկագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-
8	Թառափագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	-
9	Օձագլխագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
10	Գետաձկնիկներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-
11	Լոբրագգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-
12	1-11 կետերում նշված ձկներից խճողակ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
13	1-11 կետերում նշված ձկներից պահածոներ և պրեսերվներ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
14	1-11 կետերում նշված ձկներ տապակած, դոնդողածածկ, մարինացված, ապխտած, չորացրած	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
15	Ձկնիկ														
15.1.	Գայլաձկանամանների, պերկեսագգիների, բրատուկագգիների (շերեփաձկան ցեղի), ձամբոիկագգիների	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-
15.2.	Սաղմոնագգիների	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
15.3.	Սիգագգիների	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-

15.4.	Թատափազգիների (Ամուր գետի ջրավազան, Վոլգա գետի ցածրադիրներ, Կասպից ծով)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-
Ծանոթություն՝ չ/թ չեն թույլատրվում (կենդանի թրթուրներ), մակաբույծների թրթուրներ													
Տրեմատոդ				Ցեստոդ				Նեմատոդ					
3 - օպիստորիսիանների				12 - դիֆիլոբոտրիոմներ				13 - անիզակիսների					
4 - կլոնոխիսների								14 - կոնտրացեկումների					
5 - պսեվդամֆիստոմանների								15 - դիօբոսոֆիանների					
6 - մետազոնիմուսներ								16 - գնաստոստոմների					
7 - նանոֆիետուսների													
8 - էլիինախազմուսների													
9 - մետորիսիանների													
10 - ռոսսիկոտրեմների													
11 - ապոֆալուսների													

Աղյուսակ

ԱՆՑՈՂԻԿ ՉԿՆԵՐ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՄՇԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐ

Ինդեքս	Մթերքների խումբ	Մակաբուծական ցուցանիշներ և պարունակության թույլատրելի մակարդակներ					
		կենդանի տեսքով թրթուրների					
		3	4	5	6	7	8
1.	Սաղմոններ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
2.	Հեռավորարևելքային սաղմոններ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ

3.	1-ին կետում նշված ձկներից խճողակ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
	2-րդ կետում նշված ձկներից խճողակ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
4.	1-ին կետում նշված ձկներից պահածոներ և պրեսերվներ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
	2-րդ կետում նշված ձկներից պահածոներ և պրեսերվներ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
5.	1-ին կետում նշված ձկներ տապակած, դոնդողածածկ, մարինացված, ապխտած, չորացրած	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
6.	2-րդ կետում նշված ձկներ տապակած, դոնդողածածկ, մարինացված, ապխտած, չորացրած	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
	1-ին և 2-րդ կետերում նշված ձկների ձկնկիթ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-
Ծանոթություն՝ չ/թ չեն թույլատրվում (կենդանի թրթուրներում), մակաբույծների թրթուրներ							

Տրեմատոդներ	Ցեստոդներ	Նեմատոդներ	Սկեբենեյ
3 - նանտֆիետոսներ	4 - դիֆիլոբոտրիումների	5 - անիզակիսների	7 - բոլբոգոմներ
		6 - կոնտրացելուսներ	8- կորինոգոմներ

Աղյուսակ 3

Ինդեքս	Մթերքների խումբ	Մակաբուծական ցուցանիշներ և պարունակության թույլատրելի մակարդակներ														
		կենդանի տեսքով թրթուրների														
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
		Ծովային ձկներ, այդ թվում՝ ըստ որսի շրջանների և ցեղերի														

1.	Բարենցյան ծով																			
1.1.	Սալմոնակերպեր անցողիկ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.	Սաղմոնիկազգիներ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3	Տառեխազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4.	Բրատուկազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-										
1.5.	Սկորպենակերպեր	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.6	Տափաձուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Հյուսիսային Ատլանտիկա																			
2.1	Սաղմոնիկազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2	Տառեխազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3	Բրատուկազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4	Մակրուրոսազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5	Մերլուզազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.6	Թյունաձուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
2.7	Սկորպենակերպեր	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.8	Տափաձուկազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Հարավային Ատլանտիկա																			
3.1	Մերլուզազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2	Ստավրիդանմաններ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3	Եզազգիազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
4.	Բալթյան ծով																			

4.1	Սաղմոնիկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-
4.2	Տառեխազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-	-
4.3	Բրատուկազգիներ	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
5.	Սև, Ազուլյան և Միջերկրական ծովեր														
5.1	Եզնիկաձուկազգիներ	-	չ/թ	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Երկայնաձուկազգիներ	-	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Սուբանտարկտիկա, Անտարկտիկա														
6.1	Բրատուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
6.2	Մերլուզազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
6.3	Օշիբնազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
6.4	Նոտոսենազգիներ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
6.5	Սպիտակարյունազգիներ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ
7.	Հնդկական օվկիանոս														
7.1	Ստավրիդանմաններ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
7.2	Թյունաձուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
7.3	Թելաբմբուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
8.	Իսադաղ օվկիանոս														
8.1	Սալմոնակերպեր	չ/թ	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	չ/թ	չ/թ	-	չ/թ	չ/թ	-
8.2	Անձրուկազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
8.3	Տառեխազգիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	-	-	-
8.4	Ստավրիդանմաններ	-	-	-	-	-	չ/թ	-	-	չ/թ	չ/թ	-	-	-	-

8.5	Տերպուգազզիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	չ/թ	-
8.6	Տափաձուկազզիներ	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	չ/թ	-
8.7	Սկորպենազզիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
8.8	Բերիքսազզիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
8.9	Գեմպիլազզիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
8.10	Թյունաձուկազզիներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
8.11	Բրատուկազզիներ	-	-	-	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	չ/թ	-	-	-
9.	1-8 կետերում նշված ձկներից խճողակ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	չ/թ							
10.	1-8 կետերում նշված ձկներից պահածոներ և պրեսերվներ	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	-	չ/թ							
11.	1-8 կետերում նշված ձկներ տապակած, դոնդողածածկ, մարինացված, ապխտած, չորացրած	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	-	չ/թ							
12.	Մինթայի և բրատուկի ձկնկիթ	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	-
13.	Բրատուկի լյարդ	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	-

Ծանոթություն՝ չ/թ չեն թույլատրվում (կենդանի թրթուրներում), մակարոյծների թրթուրներ

Տրեմատոդներ	Ցեստոդներ	Նեմատոդներ	Սկեբեններ
3 - նանֆիետոսներ	8 - դիֆիլոբոտրիումներ	11 - անիզակիսներ	14-բոլբոզոմներ
4- հետերոֆիետոսներ	9- դիպլոզոնտոպորոսներ	12- կոնտրացեկոմներ	15 - կորինոզոմներ
5 - կրիպտոկորսիլոսներ	10- պիրամիկոցեֆալոսներ	13- պսեվդոտերաններ	
6 -ռոսիկոտրեմեր			
7- ապոֆալոսներ			

Աղյուսակ 4

ԽԵՑԳԵՏՆԱԿԵՐՊԵՐ, ԾՈՎԱՅԻՆ ԿԱԿՂԱՍՈՐԹԵՐ, ԵՐԿԿԵՆՑԱՂՆԵՐ, ՍՈՂՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՎԵՐԱՄՇՆԱԿՄԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐ

Ինդեքս	Մթերքների խումբ	Մակաբուծական ցուցանիշներ և պարունակության թույլատրելի մակարդակներ								
		Կենդանի տեսքով թրթուրների								
		3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Խեցգետնակերպեր և դրանց վերամշակման մթերքներ									
1.1	Խեցգետիններ Հեռավոր Արևելքի (Ռուսաստան, Կորեա թերակղզի, Չինաստան) և ԱՄՆ-ի ջրամբարներից	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2	Քաղցրահամ ջրերի ծովախեցգետիններ Հեռավոր Արևելքի (Ռուսաստան, Կորեա թերակղզի) ջրամբարներից	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3	Քաղցրահամ ջրերի ծովախեցգետիններ Ռուսաստանի Հեռավոր Արևելքի, Հարավ-Արևելյան Ասիայի, Շրի-Լանկայի, Կենտրոնական Ամերիկայի, Պերուի, Լիբերիայի, Նիգերիայի, Կամերունի, Մեքսիկայի, Ֆիլիպինների ջրամբարներից	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4	Սոուսներ քաղցրահամ ջրերի ծովախեցգետիններից	չ/թ	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Կակղամորթեր ծովային և դրանց վերամշակման մթերքներ									
2.1	Կաղամարներ	-	-	չ/թ	չ/թ	չ/թ	-	-	-	-
2.2	Ութոտուկներ	-	-	չ/թ	-	չ/թ	-	-	-	-
2.3	Ծովակատարներ	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-
2.4	Սպիգուլաներ	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ	-
2.5	Ոստրեններ	-	-	-	-	-	-	-	-	չ/թ
3.	Երկկենցաղներ (գորտեր)	-	չ/թ	-	-	-	չ/թ	չ/թ	-	-

4.	Սողուններ										
4.1	Օձեր					-	չ/թ	-	-	-	-
4.2	Կրիաներ										
4.2.1	Ծովակրիաներ					-	-	-	-	-	չ/թ
4.2.2	Քաղցրահամ ջրերի կրիաներ					-	-	-	-	-	չ/թ

Ծանոթություն՝ չ/թ ` չեն թույլատրվում (կենդանի թրթուրներում), մակարույծների թրթուրներ

Տրեմատոդներ	Ցեստոդներ	Նեմատոդներ
3 - պարագոնիմուսներ	4 - սպիրոմետրաներ	5 - անիզակիաներ
		6 - կոնտրացեկումներ
		7-պսևդոտերաններ
		8-դիօքսոֆիաներ
		9- գնատոստոմներ
		10- սուլկասկարիաներ
		11-էխինացեֆալուսներ

Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 6
ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

ՎԻՏԱՄԻՆՆԵՐԻ, ՎԻՏԱՄԻՆԱՆՍԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԵՎ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՁԵՎԵՐ՝
ՀԱՐՍՏԱՑՎԱԾ ՄՆԴԱՍԹԵՐՔԻ (ԲԱՅԱՌՈՒԹՅԱՄԲ ՀԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄՆԴԱՍԹԵՐՔԻ,
ՎԱՂ ՀԱՍԱԿԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՄՆԴԱՍԹԵՐՔԻ ԵՎ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ
ԱԿՏԻՎ ՀԱՎԵԼՈՒՄՆԵՐԻ) ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Անվանում	Ձև

Վիտամին A	ռետինոլ, ռետինոլի ացետատ, ռետինոլի պալմիտատ, բետակարոտին
Վիտամին D	D2 (երգոկալցիֆերոլ), D3 (խոլեկալցիֆերոլ)
Վիտամին E	D-ալֆա-տոկոֆերոլ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլ, D-ալֆա-տոկոֆերոլի ացետատ; DL-ալֆա-տոկոֆերոլի ացետատ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլի պալմիտատ, D-ալֆա-տոկոֆերոլի սուկցինատ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլի սուկցինատ
Վիտամին B1	Թիամինի հիդրոքլորիդ, թիամինի բրոմիդ, թիամինի մոնոնիտրատ
Վիտամին B2	Ռիբոֆլավին, ֆլամինմոնոնուկլեոտիդների նատրիումական աղ (նատրիումի ռիբոֆլավին 5` -ֆոսֆատ)
Վիտամին PP (նիացին)	Նիկոտինամիդ, նիկոտինաթթու և դրա աղեր
Վիտամին B6	Պիրիդոքսինի հիդրոքլորիդ, պիրիդոքսին-5` -ֆոսֆատ, պիրիդոքսալ, պիրիդոքսամին, պիրիդոքսամին-5` -ֆոսֆատ, պիրիդոքսիներկալամինատ
Պանտոտենաթթու	Կալցիումի D-պանտոտենատ, նատրիումի D-պանտոտենատ; դեքսպանտենոլ
Վիտամին B12	Ցիանկոբալամին, հիդրոքսիկոբալամին, մեթիլկոբալամին
Ֆոլաթթու	Ֆոլաթթու (N-պտերոիլ-L-գլուտամինային), L-կալցիումի մետիլֆոլատ
Վիտամին C	L-ասկորբինաթթու, նատրիումի L-ասկորբատ, կալցիումի L-ասկորբատ, կալիումի L-ասկորբատ, 6-պալմիտիլ-L-ասկորբինաթթու (ասկորբիլպալմիտատ)
Բիոտին	D-բիոտին
Հանքային աղեր	
Կալցիում	Կալցիում ածխաթթու (կալցիումի կարբոնատ), կիտրոնաթթվի կալցիումական աղեր, կալցիումի քլորիդ, կալցիումի գլուկոնատ, կալցիումի գլիցերաֆոսֆատ, կալցիումի լակտատ, օրտոֆոսֆորաթթվի կալցիումական աղեր (կալցիումի օրտոֆոսֆատներ), կալցիումի մալատ, կալցիումի ցիտրատ-մալատ, կալցիումի սուլֆատ, կալցիումի հիդրօքսիդ, կալցիումի օքսիդ
Մագնեզիում	Մագնեզիումի կարբոնատ, մագնեզիում կաթնաթթվային (մագնեզիումի ցիտրատներ), մագնեզիումի քլորիդ, մագնեզիումի գլուկոնատ, օրտոֆոսֆորաթթվի մագնեզիումական աղեր մագնեզիումի-կալիումի ցիտրատ, մագնեզիումի սուլֆատ, մագնեզիումի լակտատ, մագնեզիումի ացետատ, մագնեզիումի գլիցերոֆոսֆատ, մագնեզիումի հիդրօքսիդ, մագնեզիումի օքսիդ, մագնեզիումի ամինաթթվային համալիրներ

Կալիում	Կալիումի ցիտրատ, կալիումի լակտատ, կալիումի բիկարբոնատ, կալիումի կարբոնատ, կալիումի քլորիդ, կալիումի գլյուկոնատ, կալիումի գլիցերոֆոսֆատ, օրտոֆոսֆորաթթվի կալիումական աղեր, կալիումի հիդրօքսիդ
Ֆոսֆոր	Ֆոսֆորաթթվի կալիումական, կալցիումական, նատրիումական և մագնեզիումական աղեր
Երկաթ	Երկաթի (II) գլյուկոնատ, երկաթի (II) կարբոնատ, երկաթի (II) սուլֆատ, երկաթի (II) լակտատ, երկաթի (II) ֆումարատ, երկաթի (II, III) ցիտրատ, երկաթի (III) երկֆոսֆատ (պիրոֆոսֆատ), երկաթ տարրային (կարբոնիլային+էլեկտրոլիտիկ+ջրածին-վերականգնված), երկաթ (III) կիրորոնամոնիական (ամոնիում-երկաթի ցիտրատ), երկաթի սուլցինատ, երկաթի օրտոֆոսֆատ, երկաթի էթիլենդիամինչորսքացախաթթվի նատրիումական համալիր, երկաթի (III) սախարատ, երկաթի ամինաթթվային համալիրներ, նատրիում-երկաթի երկֆոսֆատ
Ցինկ	Ցինկի ացետատ, ցինկի սուլֆատ, ցինկի քլորիդ, ցինկի ցիտրատ, ցինկի գլյուկոնատ, ցինկի լակտատ, ցինկի օքսիդ, ցինկի կարբոնատ, ցինկի բիսգլիցինատ, ցինկի ամինաթթվային համալիրներ
Յոդ	Կալիումի յոդիդ, կալիումի յոդատ, նատրիումի յոդիդ, նատրիումի յոդատ, յոդկազեին
Ֆտոր (կերակրի աղի հարստացման համար)	Կալիումի ֆտորիդ, նատրիումի ֆտորիդ

**Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար**

Դ. Հարությունյան

Հավելված N 7
ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
հոկտեմբերի 30-ի N 1237-Ն որոշման

ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԻ ՍՆՆԴՈՒՄ ՆԱԽՏԵՍՎԱԾ ԵՎ ԴԻԵՏԻԿ (ԲՈՒԺԻՉ ՈՒ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼԻՉ) ՍՆՆԴԻ ՀԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔԻ (ԲԱՑԱՌՈՒԹՅԱՄԲ ՎԱՂ ՀԱՍԱԿԻ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔԻ) ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՎԻՏԱՄԻՆՆԵՐԻ, ՎԻՏԱՄԻՆԱՆՍԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԵՎ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՁԵՎԵՐ

Անվանում	Ձև
Վիտամիններ	
Վիտամին A	ռետինոլ, ռետինոլի ացետատ, ռետինոլի պալմիտատ, բետակարոտին
Կարոտինոիդներ	

Բետակարտին	բետակարտին
Լիկոպին	լիկոպին
Լյութեին	լյութեին և դրա եթերներ
Ջեաքսանտին	զեաքսանտին
Աստաքսանտին	աստաքսանտին
Վիտամին D	D2 (երգոկալցիֆերոլ), D3 (խոլեկալցիֆերոլ)
Վիտամին E	D-ալֆա-տոկոֆերոլ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլ, D-ալֆա-տոկոֆերոլի ացետատ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլի ացետատ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլի պալմիտատ, D-ալֆա-տոկոֆերոլի սուկցինատ, DL-ալֆա-տոկոֆերոլի սուկցինատ, D-զամմա-տոկոֆերոլ, DL-զամմա-տոկոֆերոլ
Վիտամին B1	Թիամինի հիդրոքլորիդ, թիամինի բրոմիդ, թիամինի մոնոնիտրատ
Վիտամին B2	Ռիբոֆլավին, ֆլավինմոնոնուկլեոտիդների նատրիումական աղ (նատրիումի ռիբոֆլավին 5`-ֆոսֆատ)
Վիտամին PP (նիացին)	Նիկոտինամիդ, նիկոտինաթթու և դրա աղեր
Վիտամին B6	Պիրիդոքսինի հիդրոքլորիդ, պիրիդոքսին-5`-ֆոսֆատ, պիրիդոքսալ, պիրիդոքսամին, պիրիդոքսամին-5`-ֆոսֆատ, պիրիդոքսին երկպալմինատ
Պանտոտենաթթու	Կալցիումի D-պանտոտենատ, նատրիումի D-պանտոտենատ, դեքսպանտենոլ
Վիտամին B12	Ցիանկոբալամին, հիդրոքսիկոբալամին, մեթիլկոբալամին
Ֆոլաթթու	Ֆոլիաթթու, (N-պտերոիլ- L-գլուտամինաթթու), կալցիումի L-մեթիլֆոլատ
Վիտամին C	L-ասկորբինաթթու, նատրիումի L-ասկորբատ, կալցիումի L-ասկորբատ, կալիումի L-ասկորբատ, 6-պալմիտիլ-L-ասկորբինաթթու (ասկորբիլպալմիտատ)
Վիտամին K	K1 (ֆիլոխինոն, ֆիտոմենադիոն), K2 (մենախինոն)
Բիոտին	D-բիոտին
Խոլին	Խոլինքլորիդ, խոլինցիտրատ, խոլիներկտարտրատ
Ինոզիտ	Ինոզիտ

Կարնիտին	L-կարնիտին, L-կարնիտինի հիդրոքլորիդ, ագետիլ-L-կարնիտին, L-կարնիտինի տարտրատ, L-կարնիտինի քլորհիդրատ
Կոէնզիմ Q10	Ուբիինոն
Լիպոյաթթու	ալֆա-Լիպոյաթթու
Մեթիլմետիոնինսուլֆոնիում	Մեթիլմետիոնինսուլֆոնիումի քլորիդ
Օռոտաթթու	Կալիումի օռոտատ, մագնեզիումի օռոտատ, ցինկի օռոտատ, կալցիումի օռոտատ
Պարամինաբենզոյաթթու	Պարամինաբենզոյաթթու
Հանքային նյութեր	
Կալցիում	Կալցիում ածխաթթու (կալցիումի կարբոնատ), կիտրոնաթթվի կալցիումական աղեր, կալցիումի քլորիդ, կալցիումի գլյուկոնատ, կալցիումի գլիցերաֆոսֆատ, կալցիումի լակտատ, օրտոֆոսֆորաթթվի կալցիումական աղեր (կալցիումի օրտոֆոսֆատներ), կալցիումի սուլֆատ, կալցիումի հիդրօքսիդ, կալցիումի օքսիդ, կալցիումի ցիտրատ-մալատ, կալցիումի մալատ
Նատրիում (միայն մարզիկների սննդում նախատեսված հատուկ նշանակության սննդամթերքի համար)	Նատրիումի բիկարբոնատ, նատրիումի կարբոնատ, նատրիումի ցիտրատ, նատրիումի քլորիդ, նատրիումի գլյուկոնատ, նատրիումի լակտատ, նատրիումի հիդրօքսիդ, օրտոֆոսֆորաթթվի նատրիումական աղեր
Մագնեզիում	Մագնեզիումի ագետատ, մագնեզիումի կարբոնատ, մագնեզիում կաթնաթթվային (մագնեզիումի ցիտրատներ), մագնեզիումի քլորիդ, մագնեզիումի գլյուկոնատ, օրտոֆոսֆորաթթվի մագնեզիումական աղեր, մագնեզիումի սուլֆատ, մագնեզիումի լակտատ, մագնեզիումի գլիցերոֆոսֆատ, մագնեզիումի ամինաթթվային համալիրներ, մագնեզիումի հիդրօքսիդ, մագնեզիումի օքսիդ, մագնեզիումի-կալիումի ցիտրատ
Կալիում	Կալիումի լակտատ, օրտոֆոսֆորաթթվի կալիումական աղեր, կալիումի գլյուկոնատ, կալիումի գլիցերոֆոսֆատ, կալիումի քլորիդ, կալիումի ցիտրատ, կալիումի բիկարբոնատ, կալիումի կարբոնատ, կալիումի հիդրօքսիդ
Ֆոսֆոր	Ֆոսֆորաթթվի կալիումական, կալցիումական, նատրիումական և մագնեզիումական աղեր

<p>Երկաթ</p>	<p>Երկաթի (II) գլյուկոնատ, երկաթի բիսգլիցինատ երկաթի (II) կարբոնատ, երկաթի (II) սուլֆատ, երկաթի (II) լակտատ, երկաթի (II) ֆումարատ, երկաթի (II, III) ցիտրատ, երկաթի (III) երկֆոսֆատ (պիրոֆոսֆատ), երկաթ ստարային (կարբոնիլային+էլեկտրոլիտիկ+ջրածին-վերականգնված), երկաթ (III) կիտրոնամոնիական (ամոնիում-երկաթի ցիտրատ), երկաթի (III) օրտոֆոսֆատ, երկաթի սուկցինատ, նատրիում-երկաթի երկֆոսֆատ, երկաթի (III) սախարատ, երկաթի ամինաթթվային համալիրներ, երկաթի (III) էթիլենդիամինչորսքացախաթթվի նատրիումական համալիր</p>
<p>Պղինձ</p>	<p>Պղնձի կարբոնատ, պղնձի ցիտրատ, պղնձի գլյուկոնատ, պղնձի սուլֆատ, պղնձի լիզինային համալիր, պղնձի ամինաթթվային համալիրներ</p>
<p>Մանգան (II)</p>	<p>Մանգանի կարբոնատ, մանգանի քլորիդ, մանգանի ցիտրատ, մանգանի գլյուկոնատ, մանգանի սուլֆատ, մանգանի գլիցերոֆոսֆատ, մանգանի ամինաթթվային համալիրներ</p>
<p>Սելեն (մարզիկների սննդում և չոր ու հեղուկ խառնուրդների կազմում դիետիկ (բուժիչ) նշանակության սննդում նախատեսված հատուկ նշանակության սննդամթերքի համար)</p>	<p>Նատրիումի սելենատ, նատրիումի սելենիտ, նատրիումի սելենիտ միատեղակալված, L—սելենմետիոնին, սելենով հարստացված խմորասնկեր (<i>Saccharomyces</i>)</p>
<p>Քրոմ</p>	<p>Քրոմի (III) քլորիդ, քրոմի (III) սուլֆատ, քրոմի (III) նիկոտինատ, քրոմի (III) պիկոլինատ, քրոմի (III) ամինաթթվային համալիրներ,</p>
<p>Մոլիբդեն</p>	<p>Ամոնիումի մոլիբդատ (VI); նատրիումի մոլիբդատ (VI)</p>
<p>Ցինկ</p>	<p>Ցինկի ացետատ, ցինկի սուլֆատ, ցինկի քլորիդ, ցինկի ցիտրատ, ցինկի գլյուկոնատ, ցինկի լակտատ, ցինկի օքսիդ, ցինկի կարբոնատ, ցինկի բիսգլիցինատ, ցինկի ամինաթթվային համալիրներ</p>
<p>Յոդ</p>	<p>Կալիումի յոդիդ, կալիումի յոդատ, նատրիումի յոդիդ, նատրիումի յոդատ, յոդկազեին</p>

**Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար**

Դ. Հարությունյան